

Megoldásvázlatok a 2017/6. szám emelt szintű matematika gyakorló feladatsorához

I. rész

1. a) Egy gyorsvonat két város közötti útját a menetrend szerint 80 km/h átlagsebességgel szokta megtenni. A vonat azonban egyik nap – pályafelújítási munkák miatt – az útja első egyharmadán csak 40 km/h átlagsebességet ért el. Az út második kétharmad részét a menetrend szerint előírt 80 km/h átlagsebességgel tette meg. Az út befejező egyharmad részén – hogy csökkentse a késést – gyorsított, így ezt a szakaszt 100 km/h átlagsebességgel tette meg. A célállomásra így is 12 perc késéssel érkezett. Hány km a távolság a két város között?

b) Egy vasúti jegy árát először p százalékkal felemelték, majd később $2p$ százalékkal csökkentették. Így a jegy eredeti árához képest végül 19,5 százalékkal olcsóbb lett. Határozzuk meg p értékét. (13 pont)

Megoldás. a) A két város közti távolságot jelölje s . Az adatok alapján a következő egyenlet írható fel (a távolságokat km-ben, az időt órában, a sebességet km/h-ban mérjük):

$$\frac{s}{80} + 0,2 = \frac{1}{3}s + \frac{1}{3}s + \frac{1}{3}s.$$

1200-zal beszorozva az egyenletet:

$$15s + 240 = 10s + 5s + 4s,$$

ahonnan $s = 60$, a két város távolsága tehát 60 km.

Ellenőrzés: A vonat a menetrend szerinti 80 km/h átlagsebességgel 45 perc alatt teszi meg a két város közti utat. Ezen az úton az első 20 km-t (40 km/h átlagsebességgel) 30 perc, a második 20 km-t (80 km/h átlagsebességgel) 15 perc, az utolsó 20 km-t pedig (100 km/h átlagsebességgel) 12 perc alatt tette meg, így összesen valóban 12 perc késéssel (57 perc alatt) ért a célállomásra.

b) Az adatok alapján felírható egyenlet a jegy árának változására:

$$\left(1 + \frac{p}{100}\right) \left(1 - \frac{2p}{100}\right) = 0,805.$$

10 000-rel beszorozva és rendezve:

$$0 = 2p^2 + 100p - 1950.$$

Ennek a másodfokú egyenletnek a gyökei $p_1 = 15$ és $p_2 = -65$. A negatív gyök nem ad megoldást, tehát $p = 15$.

Ellenőrzés: Egy 15 százalékos emelés után egy 30 százalékos csökkentés $1,15 \cdot 0,7 = 0,805$ -szeresére változtatja az eredeti árat, ami valóban 19,5 százalékos csökkenésnek felel meg.

2. a) Határozzuk meg az $(x + 1)^2(2 + cx)^4$ kifejezésben c értékét, ha a műveletek elvégzésével nyert polinomban az elsőfokú tag együtthatója -64 .

b) Határozzuk meg az A , B és C kijelentések lehetséges logikai értékeit, ha tudjuk, hogy az $(A \wedge B) \rightarrow (\neg B \vee C)$ állítás logikai értéke hamis. (13 pont)

Megoldás. a) $(x + 1)^2 = x^2 + 2x + 1$. Elsőfokú tagot kapunk, ha az innen kapott $2x$ -et szorozzuk a $(2 + cx)^4$ hatvány konstans tagjával, vagy az innen kapott 1-et szorozzuk a hatvány elsőfokú tagjával.

A binomiális tétel szerint $(a + b)^4 = a^4 + 4a^3b + 6a^2b^2 + 4ab^3 + b^4$, tehát

$$(2 + cx)^4 = 16 + 4 \cdot 8 \cdot cx + 6 \cdot 4 \cdot c^2x^2 + \dots$$

Ezért a szorzatban az elsőfokú tag együtthatója $2 \cdot 16 + 1 \cdot 32c = 32 + 32c = -64$, ahonnan $c = -3$.

b) A következtetés akkor és csak akkor hamis, ha az előzmény igaz és a következmény hamis. Tehát $(A \wedge B) = i$ -nek és $(\neg B \vee C) = h$ -nak kell egyszerre teljesülnie.

Ha $(A \wedge B) = i$, akkor az A és B kijelentések logikai értéke is igaz. Ha $B = i$, akkor $\neg B = h$. $(\neg B \vee C) = h$ akkor teljesül, ha $\neg B$ és C logikai értéke is hamis. Már láttuk, hogy $\neg B = h$, ezért kell, hogy $C = h$ is teljesüljön.

A feladatban szereplő következtetés logikai értéke tehát egyetlen esetben lesz hamis: $A = i$, $B = i$, $C = h$.

3. a) Három teljes gráf közül az elsőnek 5-tel kevesebb, a másodiknak 6-tal több pontja van, mint a harmadiknak. A két kisebb pontszámú gráfnak együtt összesen annyi éle van, mint a legnagyobb pontszámúnak. Határozzuk meg a három teljes gráf pontjainak számát.

b) Egy gráfban cseresznyének nevezzük a két egymáshoz csatlakozó élből álló részgráfot. Igazoljuk, hogy egy hétpontú teljes gráfban a cseresznyék száma megegyezik a négy-pontú körök számával. (13 pont)

Megoldás. a) A legkisebb pontszámú gráf pontjainak számát k -val jelölve a megoldandó egyenlet:

$$\frac{k(k-1)}{2} + \frac{(k+5)(k+4)}{2} = \frac{(k+11)(k+10)}{2},$$

$$(k^2 - k) + (k^2 + 9k + 20) = k^2 + 21k + 110,$$

$$k^2 - 13k - 90 = 0,$$

$k = 18$ vagy $k = -5$. Ez utóbbi nem megoldása a feladatnak.

A három teljes gráfnak 18, 23, illetve 29 pontja van.

Ellenőrzés: K_{18} -nak 153, K_{23} -nak 253, K_{29} -nek 406 éle van, és valóban $153 + 253 = 406$.

b) *I. megoldás.* Egy cseresznye három pontját $\binom{7}{3} = 35$ -féleképpen választhatjuk ki. A három pont közül 3-féleképpen választható ki a cseresznye csúcsa. A hétpontú teljes gráfban a cseresznyék száma tehát $35 \cdot 3 = 105$.

Egy négypontú kör pontjait $\binom{7}{4} = 35$ -féleképpen választhatjuk ki. Négy adott pont esetén 3-féleképpen választhatjuk ki azt, hogy közülük melyik 2-2 pont legyen a körben „szemben”. A négypontú körök száma tehát $35 \cdot 3 = 105$.

K_7 -ben tehát valóban megegyezik a cseresznyék és a négypontú körök száma.

II. megoldás. Kölcsönösen egyértelmű hozzárendelést adunk a hétpontú teljes gráfban található cseresznyék és a négypontú körök között.

Számoljuk meg a gráf csúcsait 1-től 7-ig. Egy tetszőlegesen kiválasztott négypontú kör pontjai legyenek $1 \leq a < b < c < d \leq 7$, a körben nem szereplő pontok pedig $1 \leq e < f < g \leq 7$. Három olyan négypontú kör van, mely az a, b, c, d pontokat tartalmazza

($abcd$, $abdca$ és $acbda$), és három cseresznye, mely az e , f , g pontokat tartalmazza (efg , efg és gef). Ezt a 3-3 kört és cseresznyét rendre feleltessük meg egymásnak.

Ezzel minden négypontú körhöz pontosan egy cseresznyét, és minden cseresznyéhez pontosan egy kört rendeltünk, tehát a négypontú körök és a cseresznyék száma valóban egyenlő.

4. Egy nyolc valós számból álló adatsor öt eleme ismert: 5; 5,5; 10; 12,5 és 15,5. A maradék három elem elveszett, de tudjuk, hogy legalább az egyik egész szám, és a három elem közül kettő egyforma volt. Azt is tudjuk, hogy a teljes adatsor átlaga 10,5, szórása pedig 3,5 volt. Határozzuk meg a hiányzó három elem értékét. (12 pont)

Megoldás. Legyen a hiányzó elemek értéke a , a és b . Ekkor az átlag alapján $\frac{5+5,5+10+12,5+15,5+2a+b}{8} = 10,5$, ahonnan $2a + b = 35,5$. A szórás alapján

$$\begin{aligned} \sqrt{\frac{(5-10,5)^2+(5,5-10,5)^2+(10-10,5)^2+(12,5-10,5)^2+(15,5-10,5)^2+2(a-10,5)^2+(b-10,5)^2}{8}} &= \\ &= \sqrt{\frac{84,5 + 2(a-10,5)^2 + (b-10,5)^2}{8}} = 3,5, \end{aligned}$$

ahonnan $2(a-10,5)^2 + (b-10,5)^2 = 13,5$. ahonnan $2(a-10,5)^2 + (b-10,5)^2 = 13,5$.

Az első egyenletből $b = (35,5 - 2a)$ -t ebbe behelyettesítve:

$$2(a-10,5)^2 + (25-2a)^2 = 13,5.$$

Rendezve:

$$6a^2 - 142a + 832 = 0.$$

Ennek megoldásai: $a_1 = 13$ és $a_2 = \frac{32}{3}$, melyekhez tartozó b értékek rendre $b_1 = 9,5$ és $b_2 = \frac{85}{6}$.

A második esetben nem kapunk megoldást, mert a három hiányzó érték egyike sem egész szám, tehát a hiányzó három adat 13, 13 és 9,5.

Ellenőrzés: a nyolc számból álló adatsor átlaga valóban 10,5, szórása pedig valóban 3,5.

II. rész

5. a) Egy háromszög egyik oldala 7 cm hosszú, az egyik ezen fekvő szög 18 fokos, az oldallal szemközi szög pedig 108 fokos. Határozzuk meg a háromszög területét és a háromszögbe írható kör sugarát.

b) Egy vízszintes terepen álló torony talppontját megközelíteni nem tudjuk. A torony magasságára árnyékának hosszából szeretnénk következtetni, de a torony megközelíthetlensége miatt az árnyék pontos hosszát sem tudjuk megmérni.

Ezért megjelöljük a torony árnyékának végpontját akkor, amikor a Nap sugarai 75° -os szögben érik a talajt. Néhány órával később, amikor a Nap sugarai már csak 60° -os szögben érik a talajt, a torony árnyékát ennél 8 méterrel hosszabbnak találjuk.

Milyen magas a torony?

(16 pont)

Megoldás. a) Jelölje a háromszög 18 fokos szöggel szemközti oldalát a , az 54 fokos szöggel szemközti oldalát pedig b . A háromszög ismeretlen oldalainak hosszát szinusz-tétellel határozzuk meg:

$$\frac{a}{7} = \frac{\sin 18^\circ}{\sin 108^\circ}, \quad \text{ahonnan} \quad a \approx 2,27 \text{ cm},$$

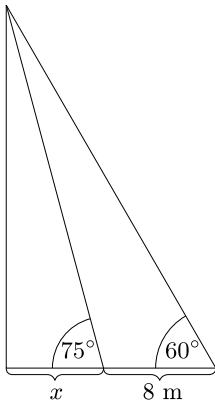
$$\frac{b}{7} = \frac{\sin 54^\circ}{\sin 108^\circ}, \quad \text{ahonnan} \quad b \approx 5,95 \text{ cm}.$$

A háromszög területe:

$$T = \frac{7 \cdot a \cdot \sin 54^\circ}{2} \approx 6,44 \text{ cm}^2$$

(a két tizedesjegyre kerekített értékével számolva $6,43 \text{ cm}^2$).

A beírható kör r sugara a $T = rs$ képlet segítségével határozható meg, ahol $s = \frac{K}{2} \approx 7,61 \text{ cm}$. Innen $r = \frac{T}{s} \approx 0,85 \text{ cm}$.

b) Jelölje a torony magasságát h , árnyékának hosszát az első mérés alkalmával x .

$$\operatorname{tg} 75^\circ = \frac{h}{x} \quad \text{és} \quad \operatorname{tg} 60^\circ = \frac{h}{x+8},$$

$$h = \operatorname{tg} 75^\circ \cdot x = \operatorname{tg} 60^\circ \cdot (x+8).$$

Ebből (kihasználva, hogy $\operatorname{tg} 75^\circ = 2 + \sqrt{3}$),

$$x = \frac{8 \cdot \operatorname{tg} 60^\circ}{\operatorname{tg} 75^\circ - \operatorname{tg} 60^\circ} (= 4\sqrt{3}) \approx 6,9 \text{ méter},$$

majd $h = \operatorname{tg} 75^\circ \cdot x (= 12 + 8\sqrt{3}) \approx 25,9 \text{ méter}$.

Másképp:

$$x = \frac{h}{\operatorname{tg} 75^\circ}, \quad \text{majd ezzel} \quad \operatorname{tg} 60^\circ = \frac{h}{\frac{h}{\operatorname{tg} 75^\circ} + 8}.$$

Ebből

$$h = \frac{8 \cdot \operatorname{tg} 60^\circ}{1 - \frac{\operatorname{tg} 60^\circ}{\operatorname{tg} 75^\circ}} (= 12 + 8\sqrt{3}) \approx 25,9 \text{ méter}.$$

6. Öt osztálytárs: Anna, Balázs, Cili, Dénes és Elemér négynapos közös nyaralásra mennek. Mind a négy napon sorsolással választják ki maguk közül azt az egy embert, akinek aznap reggel be kell vásárolnia (egy-egy emberre akár többször is sor kerülhet).

a) Mekkora annak a valószínűsége, hogy mind a négy napon más-más ember megy bevásárolni?

b) Mekkora annak a valószínűsége, hogy mind a négy napon ugyanannak az embernek kell bevásárolnia?

c) Mekkora annak a valószínűsége, hogy Annát a négy nap alatt legalább kétszer kisorsolják?

d) Mekkora annak a valószínűsége, hogy a nyaralás során két ember intézi mind a négy bevásárlást (mindkettőre legalább egyszer sor kerül)? (16 pont)

Megoldás. a) A kért valószínűség a kedvező esetek és az összes eset számának hányadosaként kapjuk:

$$p = \frac{5 \cdot 4 \cdot 3 \cdot 2}{5^4} = 0,192.$$

b) Annak a valószínűsége, hogy pl. Annát sorsolják ki mind a négy napon, $\left(\frac{1}{5}\right)^4$. Mivel bármelyik osztálytárs esetén ugyanennyi ez a valószínűség, és ezek egymást kizáró események, ezért

$$p = 5 \cdot \left(\frac{1}{5}\right)^4 = \frac{1}{125} = 0,008.$$

Másképp: Az első nap bárkit kisorsolhatnak. Annak a valószínűsége, hogy a hátralevő három napon is ugyanezt az embert fogják kisorsolni:

$$p = \left(\frac{1}{5}\right)^3 = \frac{1}{125} = 0,008.$$

c) Binomiális eloszlást használunk.

$$\begin{aligned} P(\text{legalább 2-szer kisorsolják Annát}) &= \\ &= 1 - P(0\text{-szor}) - P(1\text{-szer}) = 1 - \binom{4}{5}^4 - \binom{4}{1} \binom{1}{5} \binom{4}{5}^3 = \\ &= 1 - 0,4096 - 0,4096 = 0,1808 \left(= \frac{113}{625} \right). \end{aligned}$$

d) Először kiszámítjuk annak a valószínűségét, hogy mind a négy bevásárlásra Annát és Balázst sorsolják ki. A négy bevásárlás közül Anna intézhet egyet, kettőt vagy hármat, a többit pedig Balázs.

$$P(3A, 1B) = P(1A, 3B) = \binom{4}{3} \left(\frac{1}{5}\right)^4 = \frac{4}{625} = 0,0064,$$

$$P(2A, 2B) = \binom{4}{2} \left(\frac{1}{5}\right)^4 = \frac{6}{625} = 0,0096.$$

Tehát

$$P(A \text{ és } B \text{ vásárol minden nap}) = \frac{14}{625} = 0,0224.$$

Mivel hatféleképpen választható ki az a két ember, aki mind a négy bevásárlást intézi, azért a kért valószínűség az előbbi érték hatszorosa:

$$P(\text{kettő vásárolnak minden nap}) = \frac{84}{625} = 0,1344.$$

7. a) Határozzuk meg az $a_n = \frac{4n-1}{n}$ sorozat legnagyobb alsó és legkisebb felső korlátját.

b) Egy számtani sorozat első 11 tagjának összege 660. A sorozat első tagja, hatodik tagja, és első nyolc tagjának összege (ebben a sorrendben) egy mértani sorozat három egymást követő tagját adja. Határozzuk meg a számtani sorozat első tagját és differenciáját.

(16 pont)

Megoldás. a) $a_n = \frac{4n-1}{n} = 4 - \frac{1}{n}$. Mivel az $\frac{1}{n}$ sorozat szigorúan monoton csökken és 0-hoz tart, ezért az $a_n = 4 - \frac{1}{n}$ sorozat szigorúan monoton nő és 4-hez tart, tehát legkisebb felső korlátja a 4, legnagyobb alsó korlátja pedig az első tagja: $a_1 = 4 - \frac{1}{1} = 3$.

b) Az első 11 tag összege: $\frac{(2a_1+10d)\cdot 11}{2} = 660$, innen

$$(1) \quad 2a_1 + 10d = 120,$$

azaz $a_1 = 60 - 5d$.

A mértani sorozatból:

$$\frac{a_1 + 5d}{a_1} = \frac{(2a_1+7d)\cdot 8}{2(a_1 + 5d)},$$

$$a_1^2 + 10a_1d + 25d^2 = 8a_1^2 + 28a_1d,$$

$$0 = 7a_1^2 + 18a_1d - 25d^2.$$

(*) Az a_1 -re kapott összefüggést ide beírva:

$$\begin{aligned} 0 &= 7(60 - 5d)^2 + 18(60 - 5d)d - 25d^2 = \\ &= (25\,200 - 4200d + 175d^2) + (1080d - 90d^2) - 25d^2 = \\ &= 60d^2 - 3120d + 25\,200 = 60(d^2 - 52d + 420). \end{aligned}$$

Innen $d = 10$ vagy 42 .

Ellenőrzés: Az első esetben $a_1 = 10$, $a_6 = 60$ és $S_8 = 360$ valóban egy mértani sorozat ($q = 6$) három szomszédos tagja, továbbá $S_{11} = 660$.

A második esetben $a_1 = -150$, $a_6 = 60$ és $S_8 = -24$ szintén valóban egy mértani sorozat ($q = -0,4$) három szomszédos tagja, továbbá $S_{11} = 660$.

II. megoldás a (*)-gal jelölt résztől kezdve: d^2 -tel osztva legyen $c = \frac{a_1}{d}$, ezzel $0 = 7c^2 + 18c - 25$. Innen $c = 1$ vagy $-\frac{25}{7}$, azaz $a_1 = d$ vagy $a_1 = -\frac{25}{7}d$.

Ezt visszaírva az (1) egyenletbe:

vagy $2a_1 + 10d = 12d = 120$, ahonnan $d = 10$ és $a_1 = 10$;

vagy $2a_1 + 10d = \frac{20}{7}d = 120$, ahonnan $d = 42$ és $a_1 = -150$.

III. megoldás: Az első 11 tag összegéből kapjuk, hogy $a_1 + 5d = 60$, ez éppen a számtani sorozat 6. tagja. Ezzel a mértani sorozatból:

$$\frac{60}{60 - 5d} = \frac{(120 - 3d)\cdot 8}{2(60 - 5d)},$$

$$3600 = (60 - 5d)(480 - 12d),$$

$$0 = 60d^2 - 3120d + 25\,200 = 60(d^2 - 52d + 420).$$

Innen pedig az 1. megoldásnál látottak szerint folytatható a gondolatmenet.

8. a) Határozzuk meg n értékét úgy, hogy az alábbi egyenlőség teljesüljön:

$$\int_2^n 2x + 5 \, dx = \int_1^7 10n - 2x - 3x^2 \, dx.$$

b) Mekkora területű síkidomot vág ki az $f(x) = \frac{4}{(x+1)^2} - 1$ függvény grafikonja az első síknegyedből?

c) Írjuk fel az f grafikonjához az 1 abszcisszájú pontjában húzott érintőegyenes egyenletét. (16 pont)

Megoldás. a) Elvégezzük az egyenlet két oldalán kijelölt integrálásokat a Newton-Leibniz-tétel alapján:

$$\begin{aligned} [x^2 + 5x]_2^n &= [10nx - x^2 - x^3]_1^7, \\ (n^2 + 5n) - (4 + 10) &= (70n - 49 - 343) - (10n - 1 - 1), \\ n^2 - 55n + 376 &= 0. \end{aligned}$$

Innen $n_1 = 47$ vagy $n_2 = 8$.

Mindkét n -re valóban teljesül az egyenlőség: az első esetben 2430, a második esetben pedig 90 az integrálok értéke az egyenlet mindkét oldalán.

b) Megkeressük, hogy az f grafikonja hol metszi az x tengely pozitív félegyenesét: $\frac{4}{(x+1)^2} - 1 = 0$, ebből (az $x > 0$ feltétel mellett) $x = 1$.

Mivel az f grafikonja az y tengelyt metszi (+3-ban), ezért az első síknegyedből levágott síkidom területét az

$$\int_0^1 \left(\frac{4}{(x+1)^2} - 1 \right) dx$$

integrál értéke adja meg:

$$T = \int_0^1 \left(\frac{4}{(x+1)^2} - 1 \right) dx = \left[-\frac{4}{x+1} - x \right]_0^1 = (-3) - (-4) = 1.$$

A kérdéses síkidom tehát éppen egységnyi területű.

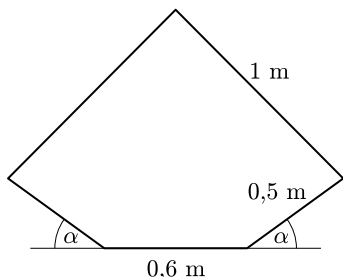
c) Az érintőegyenes meredekségét az f deriváltfüggvényének az $x = 1$ -ben felvett értéke adja:

$$f'(x) = -\frac{8}{(x+1)^3}, \quad \text{tehát} \quad f'(1) = -1.$$

Az 1 abszcisszájú pont második koordinátája:

$$f(1) = \frac{4}{(1+1)^2} - 1 = 0.$$

Az érintőegyenes egyenlete $y = 1 - x$.

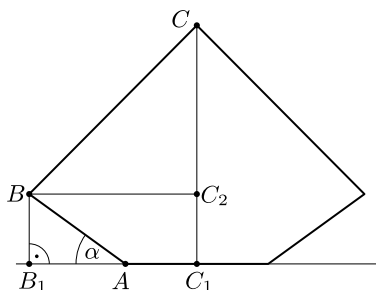

9. Egy villanyozdony áramszedőjét két ponton rögzítették a mozdony tetejéhez, ezek távolsága 0,6 méter. Az áramszedő négy, egymáshoz csatlakozó egyenes szakaszból áll. A két rövidebb szakasz 0,5 méter, a két hosszabb szakasz 1 méter hosszú (lásd az ábrát). Az áramszedő egyes szakaszai a mozdony tetejéhez és egymáshoz képest csuklólan szabadon elmozdulhatnak. Jelölje $h(\alpha)$ az áramszedő legmagasabb pontjának magasságát a mozdony tetejéhez képest akkor, amikor mindkét rövidebb ág α szöget zár be a mozdony tetejének síkjával.

a) Igazoljuk, hogy $h(\alpha) = \sqrt{1 - (0,3 + 0,5 \cos \alpha)^2} + 0,5 \sin \alpha$.

b) Milyen magasan lesz az áramszedő legmagasabb pontja $\alpha = 25^\circ$ esetén?

c) Mekkora α szög esetén lesz az áramszedő legmagasabb pontja éppen 1 méter magasságban? (16 pont)

Megoldás. a) Az ábra jelöléseit használjuk.

Az áramszedő egyik rövidebb ága $AB = 0,5$ (m), ez az A pontban csatlakozik a mozdony tetejéhez. A B pont merőleges vetülete a mozdony tetősíkjára B_1 . Ekkor $BAB_1 \sphericalangle = \alpha$, $AB_1 = 0,5 \cos \alpha$, $BB_1 = 0,5 \sin \alpha$.

Az áramszedő hosszabbik ága $BC = 1$ (m). A C pont merőleges vetülete a mozdony tetősíkjára C_1 . A B pont merőleges vetülete a CC_1 egyenesre C_2 .

$$h(\alpha) = CC_1 = CC_2 + C_2C_1 = \sqrt{1 - C_2B^2} + BB_1 = \sqrt{1 - (C_1A + AB_1)^2} + 0,5 \sin \alpha = \sqrt{1 - (0,3 + 0,5 \cos \alpha)^2} + 0,5 \sin \alpha,$$

ami éppen a bizonyítandó volt.

b) $\alpha = 25^\circ$ esetén

$$h(\alpha) = \sqrt{1 - (0,3 + 0,5 \cos 25^\circ)^2} + 0,5 \sin 25^\circ \approx \sqrt{1 - (0,3 + 0,5 \cdot 0,9063)^2} + 0,5 \cdot 0,4226 \approx 0,869,$$

tehát ebben az esetben az áramszedő csúcs kb. 87 cm magasan lesz a mozdony tetejéhez képest.

c) Megoldandó a $\sqrt{1 - (0,3 + 0,5 \cos \alpha)^2} + 0,5 \sin \alpha = 1$ egyenlet. A négyzetre emelést elvégezve és átrendezve:

$$\sqrt{0,91 - 0,3 \cos \alpha - \frac{\cos^2 \alpha}{4}} = 1 - 0,5 \sin \alpha.$$

Emeljük négyzetre most az egyenletet:

$$0,91 - 0,3 \cos \alpha - \frac{\cos^2 \alpha}{4} = 1 - \sin \alpha + \frac{\sin^2 \alpha}{4}.$$

Átrendezve:

$$\sin \alpha - 0,09 - \left(\frac{\sin^2 \alpha}{4} + \frac{\cos^2 \alpha}{4} \right) = 0,3 \cos \alpha.$$

Kihasználva, hogy $\sin^2 \alpha + \cos^2 \alpha = 1$, kapjuk, hogy $\sin \alpha - 0,34 = 0,3 \cos \alpha$.

(*) Ismét négyzetre emelünk:

$$\sin^2 \alpha - 0,68 \sin \alpha + 0,1156 = 0,09 \cos^2 \alpha.$$

$\cos^2 \alpha = 1 - \sin^2 \alpha$ helyettesítéssel:

$$1,09 \sin^2 \alpha - 0,68 \sin \alpha + 0,0256 = 0,$$

$$\sin \alpha_{1,2} \approx \frac{0,68 \pm \sqrt{0,68^2 - 4 \cdot 1,09 \cdot 0,0256}}{2 \cdot 1,09} = \frac{0,68 \pm \sqrt{0,350784}}{2,18} \approx \frac{0,68 \pm 0,5923}{2,18}.$$

Azaz $\sin \alpha \approx 0,5836$, tehát $\alpha \approx 35,705^\circ$, vagy $\sin \alpha \approx 0,0402$, tehát $\alpha \approx 2,306^\circ$.

Ez utóbbi a második négyzetre emelésnél keletkezett hamis gyök (a négyzetre emelés előtt az egyenlet bal oldala negatív, a jobb oldala pozitív). Előbbi érték viszont valóban megoldása a feladatnak, hiszen könnyű meggyőződni róla, hogy ebben az esetben mindkét négyzetre emelésnél az egyenlőség mindkét oldala pozitív.

Tehát $\alpha \approx 36^\circ$ esetén lesz a mozdony áramszedőjének csúcsa éppen 1 méter magasan.

II. megoldás a (*)-gal jelölt résztől kezdve:

$$\sin \alpha - 0,3 \cos \alpha = 0,34.$$

$\sqrt{1^2 + 0,3^2} = \sqrt{1,09} (\approx 1,044)$ -gyel osztva:

$$\frac{1}{\sqrt{1,09}} \sin \alpha - \frac{0,3}{\sqrt{1,09}} \cos \alpha = \frac{0,34}{\sqrt{1,09}}.$$

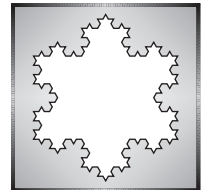
Mivel $\frac{1}{\sqrt{1,09}} \approx \cos 16,699^\circ$ és $\frac{0,3}{\sqrt{1,09}} \approx \sin 16,699^\circ$, ezért ez (az ismert addíciós tétel segítségével) így írható:

$$\sin \alpha \cos 16,699^\circ - \cos \alpha \sin 16,699^\circ = \sin(\alpha - 16,699^\circ) = \frac{0,34}{\sqrt{1,09}} \approx \sin 19,006^\circ,$$

ahonnan (mivel α hegyesszög) $\alpha - 16,699^\circ \approx 19,006^\circ$, azaz $\alpha \approx 35,705^\circ$.

Koncz Levente
Budapest

C gyakorlat megoldása

C. 1404. Az ABC egyenlő szárú háromszög AB alapjának F felezőpontjából a BC oldalra bocsátott merőleges talppontja D . Az FD szakasz felezőpontja G . Mutassuk meg, hogy AD merőleges CG -re.